

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Cultureel erfgoed in milieueffectrapportage

Waarom cultureel erfgoed in milieueffectrapportage?

Bewoners en bestuurders vinden het belangrijk dat ruimtelijke ontwikkelingen aansluiten en bijdragen aan de identiteit van een gebied. Cultureel erfgoed speelt daarom vaak een rol bij ruimtelijke planvorming. In een milieueffectrapport voor een ruimtelijk plan of project is cultureel erfgoed – als onderdeel van de leefomgeving – een van de onderwerpen.

Wat valt er onder cultureel erfgoed?

- **Historische geografie:** landschappelijk erfgoed, zoals verkavelingspatronen en landschapselementen.
- **Archeologie:** sporen en resten van menselijke aanwezigheid in de bodem, op land en in water.
- **Historische (steden)bouw:** gebouwd erfgoed, zoals monumentale kastelen en boerderijen en beschermde stads- en dorpsgezichten.

Cultureel erfgoed wettelijk geregeld

Erfgoed in milieueffectrapportage is wettelijk geregeld. In de Europese mer-richtlijnen staat dat cultureel erfgoed een integraal onderdeel moet zijn van een milieueffectrapport.

Moeten – willen – kunnen

Moeten

Cultureel erfgoed in Nederland wordt deels wettelijk beschermd. Aandacht en zorg hiervoor is dus nodig bij besluiten over een plan of project. Stap één is daarom een goed beeld te krijgen van de aanwezigheid van cultuurhistorische objecten of structuren in het plangebied. Monumentenregisters en (digitale) cultuurhistorische waardenkaarten bieden hiervoor informatie. Vaak is lokaal veel informatie beschikbaar via (gemeentelijke)

waardenkaarten en beleid. Ook historische verenigingen en bewoners hebben vaak veel kennis over lokaal erfgoed.

Het milieueffectrapport beschrijft de directe en indirecte effecten van een geplande ontwikkeling op het cultureel erfgoed. Een indirect effect is bijvoorbeeld het beschadigen van archeologische resten door droogte als gevolg van het tijdelijk pompen op een bouwterrein.

Als de waarden in een gebied heel hoog en/of beschermd zijn, kan het nodig zijn oplossingen te zoeken gericht op het behoud en versterken van het cultureel erfgoed. Ook kan dan gekeken worden naar een andere locatie voor het plan.

Werelderfgoed

De Heritage Impact Assessment (HIA) is ontwikkeld om de gevolgen van ruimtelijke ingrepen rond werelderfgoedlocaties en –gebieden in beeld te brengen. Neem de samenvatting van een HIA op in het milieueffectrapport. De uitkomsten uit het milieueffectrapport en de HIA moeten overeenkomen en elkaar niet tegenspreken.

Onzekerheden

Als een goede inventarisatie vooraf niet mogelijk is of er zijn veel onzekerheden, beschrijf dan in het milieueffectrapport hoe tijdens de uitvoering van het plan met de erfgoedwaarden wordt omgegaan. Onderbouw goed waarom onzekerheden onvermijdelijk zijn. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij onderwaterarcheologie bij een project dat speelt in een groot gebied, waarbij de kosten voor een volledig onderzoek zeer hoog zijn. Maak dan vooraf duidelijk:

- wanneer welke informatie beschikbaar moet zijn

- welke maatregelen mogelijk zijn om de waarden te beschermen
- wie daar verantwoordelijk voor is.

Dijkverzwaring

Voor 200 km dijkverzwaring in een gebied met oude en nog lage dijken, beschermde dorpsgezichten en monumentale bebouwing is de cultuurhistorische informatie van alle uiterwaarden digitaal beschikbaar. Deze informatie kan in het milieueffectrapport worden opgenomen, maar ook benut worden om vroegtijdig te bepalen welke maatregelen en alternatieven nodig zijn. Gebruik van bestaande digitale bronnen verlicht zo de onderzoekslast en versterkt de relevantie van het rapport voor het besluit.

Willen

Aandacht en zorg voor cultureel erfgoed helpen bij de acceptatie van veranderingen in de leefomgeving. Erfgoedwaarden vertellen het verhaal van een gebied of locatie en bieden aanknopingspunten voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen: een logisch vervolg op de ontstaansgeschiedenis.

En andersom: als bij ruimtelijke ontwikkelingen geen rekening wordt gehouden met de geschiedenis van een locatie of gebied dan is er mogelijk minder draagvlak voor die ontwikkeling. Betrek daarom vroeg in het proces bewoners bij het project of plan.

Een ruimtelijke ingreep kan negatieve gevolgen hebben voor cultureel erfgoed, maar ook positieve effecten: het erfgoed wordt meer herkenbaar of krijgt een nieuwe functie. Beschrijf in het milieueffectrapport deze kansen.

Aanleg van een weg

De aanleg van een weg leidt tot de sloop van vier historische boerderijen. De weerstand tegen de plannen is groot, er hangen spandoeken in het dorp. Hergebruik van een oud tracé leidt tot minder protest en bij uitwerking blijkt de verkeersveiligheid ook nog beter. De juiste informatie was er op tijd en kon zo worden meegenomen in het besluitvormingsproces.

Kunnen

Erfgoedwaarden bieden een schat aan informatie, ook bij actuele vraagstukken. Erfgoed kan inspiratie bieden bij het vinden van nieuwe, innovatieve oplossingen, zoals

het benutten van historische overstromingsgegevens voor waterveiligheidsmaatregelen.

Ook de economische waarde van erfgoed loont de moeite: historische gebieden doen het aantoonbaar beter dan niet-historische gebieden, waarmee erfgoed bijdraagt aan een goed vestigingsklimaat.

Herinrichting watermolens

In de hoger gelegen delen in Nederland waren historisch veel watermolens. Het weer in gebruik nemen van dit systeem, inclusief molenvijvers en waterlopen, kan helpen om de afvoer van piekbuien beter te reguleren. Een werkende watermolen heeft daarnaast ook grote recreatieve waarde.

Cultuurhistorisch alternatief en participatie

Voor het *moeten, willen en kunnen* adviseert de Commissie m.e.r. om al vroeg in het planproces en bij de participatie met belanghebbenden aandacht te besteden aan cultureel erfgoed. Het ontwikkelen van een cultuurhistorisch alternatief kan daarbij inspireren, de kwaliteit van het plan verbeteren én het draagvlak vergroten.

Lees meer

De [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#) biedt veel informatie.

Meer weten?

Wilt u meer weten over cultureel erfgoed en milieueffectrapportage? Bel, mail of kom langs. We staan u graag te woord.

- Patrick Patiwael, ppatiwael@eia.nl, 030 234 7650